

De wederopbouw van Nijmegen

Wie Nijmegen bezoekt ziet in één oogopslag dat de oorlog hier zijn sporen heeft nagelaten. Historische panden gaan zij aan zij met moderne kolossen. De harmonie is ver te zoeken. Het vergissingsbombardement van 22 februari 1944 vernielde grote delen van de middeleeuwse stad Nijmegen. Het historische centrum lag geheel in puin. Toch ging er onder alle ellende en verdriet ook hoop schuil. Nijmegen kon nu in één klap mee met de vaart der volkeren en een moderne stad worden met veel lucht, licht en ruimte. Het bedompte verleden van donkere straten en ongezonde huizen kon achter gelaten worden.

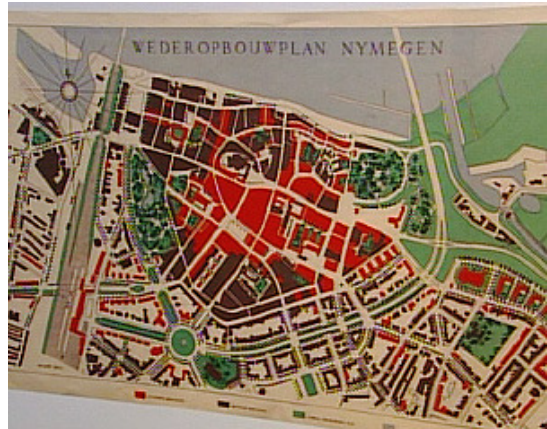
Drie wederopbouwplannen

Tussen 1944 en 1947 kwam het wederopbouwplan tot stand waarbij drie ontwerpers betrokken waren. Architect Siebers stond een historische reconstructie voor ogen waarbij het historische stadsbeeld weer in ere hersteld zou worden. Poorten, herbergen en ambachtelijke bedrijven langs een nieuw plein waar ooit de Stikke Hezelstraat was zou een middeleeuwse sfeer op moeten roepen. Het centrum behield in het plan haar kleinschaligheid en intieme beslotenheid.

Het plan van architect Verhagen was van een geheel andere orde. Hij koos voor een open en contrastrijk stadsbeeld met veel ruimte. Een aaneenschakeling van pleinen stond hem voor ogen waarbij de functies strikt gescheiden gepland waren. Amusement in het centrum, een parochiecentrum aan het Doddendaal en een bestuurskern. Deze laatste kern kreeg uiteindelijk geen definitieve plaats in het plan. De grote openheid van Verhagen's plan riep direct veel weerstand op bij de middenstand.

Projectleider Fokkinga zag zich genoodzaakt een derde alternatief plan te presenteren. Hierin waren de beide uiteenlopende plannen enigszins gebundeld.

Fokkinga streefde naar een pragmatische overbrugging van de beide botsende ideeën. Zijn plan stond voor vernieuwing zonder oorspronkelijke stadsplattegrond al teveel geweld aan te doen. Het grondgebruik voor pleinen, straten en winkels nam fors toe in vergelijking met het oorspronkelijke stadsbeeld. Het aandeel voor kantoren, horeca en bijzondere gebouwen bleef nagenoeg gelijk. De stadskern verloor een deel van haar woonfunctie en bedrijvigheid. En dat terwijl de woningnood enorm hoog was.

Het laatste plan werd ten uitvoer gebracht en tot op de dag van vandaag steken de resultaten van de wederopbouw schril af tegen de historische gebouwen die de strijd wel overleefden. Een aantal factoren zijn bepalend geweest voor het eindresultaat dat slechts weinigen kunnen zien als een harmonieus geheel. Ten eerste was er te weinig budget om de wederopbouw te financieren. Daarbij komt dat de drang om van Nijmegen een moderne city te maken, doorslaggevend was bij de keuze van bouwstijl. En de laatste factor die een rol speelde was het tekort aan bouwmaterialen. Men moest veelal terugvallen op prefab elementen en beton.

Het letterlijke en figuurlijke dieptepunt van de wederopbouw is het plein 1944 dat al diverse aanzichten had, van parkeerplaats tot marktplein en skatevloer. De plannen voor reconstructie die anno 2004 aan de bevolking zijn voorgelegd bieden wellicht enig perspectief. De spaanse architect ontwierp een Bastion dat het bruisende culturele midden van de stad moet vormen. Van Eldonk en Soeters willen van het plein een echt groen park maken zoals we dat kennen uit steden als Londen en Parijs. Welk idee door de bevolking verkoren wordt moet blijken. De tijd zal het leren. Misschien krijgt Nijmegen zijn hart terug.

De vernieling, de woningnood

Na de bevrijding in '45 kon de algehele balans worden opgemaakt. De oorlog had 2.200 slachtoffers gemaakt, 5.500 mensen waren gewond geraakt en 12.000 mensen waren. 10% van de gehele Nijmeegse bebouwing was verloren gegaan. 12% van de huizen was zwaar beschadigd en 58% licht beschadigd. De woningnood was enorm. In 1946 werd de studiegroep Bos in het leven geroepen. Deze studiegroep kwam tot de wijkgedachte: rondom het vooroorlogse Nijmegen moest een schil van wijken worden gebouwd. Als maatstaf voor de omvang van de wijken werd uitgegaan van een parochie met 5000 zielen. De kerk zou het middelpunt vormen van de te bouwen wijk. Veelal was dit de kerk van de dorpen die Nijmegen omringden. Dorpen versmolten door de nieuwbouw met de grote stad. Brakkenstein, Hatert en Neerbosch oost maakten uiteindelijk deel uit van het grote geheel. In ijltempo werden tussen 1950 en 1960 10.000 woningen gebouwd en nog steeds was er een schrijnend woningtekort.

Enorme groei

In de naoorlogse jaren groeide de Nijmeegse bevolking van 111.000 naar 130.000 inwoners. De baby-boom ging niet dus aan de waalstad voorbij. Inmiddels is de stad nog verder uitgegroeid. De woningnood is niet meer zo nijpend als direct na de oorlog. Toch is de woningbouw niet gestopt nadat alle omringende dorpen waren geannexeerd. Nog steeds bouwt Nijmegen huizen voor al haar bewoners die verlangen naar meer ruimte per persoon. De waalsprong vergrootte het grondoppervlak aanzienlijk en geeft ruimte aan de bouwplannen voor de komende decennia.

